

להנות מדמיו.

מקשה הגמרא: **סוף סוף**, אף אם ימזגו את היין לכלי הגוי, **כי מטא לאוירא דמנא קנייה** [בגרע שהיין נכנס לאויר הכלי, זכה בו הגוי בקנין הגבהה], ואילו **יין נסך לא הוי עד דמטי לארעיתיה דמנא** [והיין לא נעשה יין נסך עד שיגיע לקרקעית הכלי], ואם כן, עדיין אפשר להוכיח מכאן שגוי אינו קונה אלא בכסף?

ואם תאמר, אמנם הגוי קונה את טיפת היין הראשונה ברגע שזו נכנסת לאויר הכלי, אך אחר כך, כשנוצר "ניצוק" היינו, זרם יין, המחבר בין יין הנסך הנמצא בכלי של הגוי, ליין הנמצא בכליו של היהודי, נאסר כל היין מחמת הניצוק.

אם כן, **שמע מינה**, יש להוכיח מכאן, ש"ניצוק" נחשב כחבור. ולקמן (עב' ב') נחלקו בדין זה האמוראים.

מתרצת הגמרא: **לא!** אין להקשות מדוע הגוי לא זוכה ביין מיד כשהגיע לאויר הכלי.

ובאמת, **אי דנקיט ליה עובד כוכבים לכלי בדייה** [אם הגוי היה מרים את הכלי באויר בשעה שהיהודי מוזג לתוכו], **הכא נמי**. היה קונה את היין בקנין הגבהה, ברגע שהגיע

ברשותיכו קא הוי. **וכי שקילתו, דמי יין נסך קא שקילתו**. [ואם לא תעשו כך, אסור לכם להנות מדמי היין, כיון שהיין הפך להיות יין נסך בעודו שלכם, ונמצא שנהניתם מדמי יין נסך]. עד כאן דברי רב.

ומכאן הוכיח רב אשי, שגוי אינו קונה במשיכה. **דאי סלקא דעתך משיכה בעובד כוכבים קונה**, הרי מעת **דמשיכה עובד כוכבים קנייה**, ואילו **יין נסך לא הוי עד דנגע ביה**, ואם כן, מדוע אסור להנות מדמי אותו יין?, אלא ודאי, משיכה אינה קונה, אלא כסף. ולכן, כל זמן שהגוי לא שילם על היין לא זכה בו.

הגמרא דוחה את ראייתו של רב אשי: לעולם אפשר לומר, שגוי קונה במשיכה. ובאמת, **אי דקא בייל ורמי למנא דישראל** [אם מוכרי היין היו מוזגים את היין לכלי של יהודי], **הכא נמי**, אכן לא היו צריכים ליטול מהגוי את דמיו תחילה, כיון שמשעת המשיכה כבר זכה ביין, כנ"ל.

ולא צריכא, כלומר, רב ח??ב את מוכרי היין ליטול את דמי היין תחילה, משום דקא **בייל ורמי למנא דעובד כוכבים** [שמזגו את היין לכלי של גוי, שיש בתוכו יין נסך], ומרגע שנכנס היין לכלי, ונגע ביינו של הנכרי, כבר נעשה כולו יין נסך, ואסור

הרגישו בקושיא זו, ותרצו, יש לחלק בין מתנה ומציאה, שבאו ליד הגוי בהיתירא, לבין גול שבא לידו באיסורא. דבמתנה, כיון שאין כאן מעות, ודאי יכול לקנותה אף במשיכה. אך בגול, אילו במקח אינו קונה במשיכה, אף בגזילה לא היה זוכה על ידי משיכה.

מהא דבן נח נהרג על פחות משהו פרוטה, ואם תאמר שמשכיח אינה קונה, כיצד קונה את הגזילה?. והנה לפי דברי התוספות אין משם ראייה כלל, שהרי גולן אינו יכול לקנות את גזילתו במעות, ולדברי התוספות, ככהאי גוונא אף רב אשי מודה שמשכיח קונה?
אמנם, התוספות (לקמן עב' א' ד"ה ומאי)

לאויר הכלי.

לא צריכא, אך כאן מדובר **דמנח אארעא** [הכלי מונח על הקרקע]. ולכן הגוי אינו זוכה ביין עד שימשוך את הכלי, ואילו היין כבר נעשה יין נסך ברגע שהגיע לקרקעית הכלי.

ואכתי קשה: **ותיקני ליה כליו?** ומדוע אינו זוכה ביין מיד כשיגיע לאויר הכלי?

ואם תאמר, **שמעת מינה** [יש להוכיח מכאן] **ש"כליו של לוקח המונחים ברשות מוכר, לא קנה לוקח מה שהונח בתוכם,** ולכן הגוי אינו זוכה ביין המגיע לאויר כליו, עד שימשוך את הכלי.

אם כן קשה, מדוע הגמרא במסכת בבא בתרא (פה' ב'), שהסתפקה האם קנה הלוקח או לא, לא פשטה את הספק מדברי רב?

מתרצת הגמרא: **לא!** אין להוכיח מכאן ש"כליו של לוקח המונחים ברשות מוכר, לא קנה לוקח מה שהונח בתוכם", **ולעולם אימא לך, קנה לוקח.**

והכא במאי עסקינן, כאן מדובר בכגון **דאיכא עכבת יין אפומיה דכוזנתא,** כלומר, בכלי הגוי ישנם אוגנים, שבהם מצטבר מעט יין, וכששופך את היין לכלי הגוי, נאסר. **דקמא קמא אינסיך ליה.** דהיינו, כל טיפה וטיפה הנכנסת לכלי, נוגעת ביין הנמצא באוגנים ונאסרת עוד לפני שנכנסה לכלי הגוי. ולכן אסור ליהודי להנות כעת מדמי אותו יין, שהרי נעשה יין נסך ברשותו, אם לא שקיבל את דמיו מראש.

והנה, תרוץ זה של הגמרא, בנוי על ההנחה

שיין כשר המעורב עם מעט יין נסך, נאסר כולו בהנאה. ולכן מיד כשנגע מקצת יינו של היהודי ביין הנמצא באוגנים, נאסר כולו ואסור להנות מדמיו.

ומקשה הגמרא: **במאי?** כדעת מי סבר רב לפי מסקנת הגמרא?

לכאורה סבר **דלא כדעת רבי שמעון בן גמליאל,** המובא במשנה להלן (עד' א'): "יין נסך שנפל לבור, כולו אסור בהנאה, רבן שמעון בן גמליאל אומר, ימכר כולו לעובד כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו".

דאילו לדעת רבי שמעון בן גמליאל, האמר, "ימכר כולו לעובדי כוכבים חוץ מדמי יין נסך שבו," כלומר, תערוכות יין נסך אינה אוסרת בהנאה את כל היין, ומותר להנות מדמי היין הכשר.

ולכאורה קשה, הרי קיימא לן, "כל מקום ששנה רבן שמעון בן גמליאל במשנתו, הלכה כמותו" (עיי' בבא קמא סט' א'), ואילו כאן, רב פסק הלכה שלא כדברי רשב"ג?

מתרצת הגמרא: **מידי הוא טעמא אלא לרב,** כלומר, אנו מחפשים סברא בדברי רב, וחרי **אמר רב, הלכה כרבן שמעון בן גמליאל** רק במקרה שהתערבה חבית יין נסך בחביות יין כשר, ואז מותר ליהנות מדמי היין הכשר, **אבל לא** כשהתערב יין נסך ביין כשר. ובכהאי גונא, כל היין אסור בהנאה.

ואם כן, מובן מדוע פסק רב למוכרי היין לקחת את דמיו תחילה. כיון שהיין שבכליהם נאסר מיד כשנגע ביין הנמצא באוגני כלי הגוי, ואילו הגוי לא זכה ביין עד

דמיה, אך בכל זאת ישנו חילוק בין הרישא לסיפא.

ברישא, כיון דלא יחיב זוזי, לא מיתחזי [נראה] כעבודת כוכבים ביד ישראל. ולכן מותר לו להחזירה לגוי וליטול את דמיה בחזרה.

אך בסיפא, כיון דיחיב זוזי, מיתחזי כעבודת כוכבים ביד ישראל. ולכן תקנו חכמים שלא יחזירה לגוי, אלא יוליכה לים המלח.

הגמרא מקשה לשיטת רב אשי: אמר ליה מר קשישא בריה דרב הסדא לרב אשי, תא [בא] ושמע מה ששנינו במשנה: "המוכר יינו לעובד כוכבים, אם פסק דמים עד שלא מרד הגוי את היין לכליו, דמיו מותרים".

מדייק מר קשישא: ואי אמרת כדברי רב אשי, שמשיכה בעובד כוכבים אינה קונה, אמאי דמיו מותרין? והרי הגוי לא זכה ביין עד שישלם, ואז היין כבר נאסר בהנאה מחמת נגיעתו?

מתרצת הגמרא: הכא במאי עסקינן, דאקדים ליה דינר. כלומר, הגוי שילם מראש על היין.

ואכתי קשיא לן: אי הכי, אימא סיפא, "מרד עד שלא פסק, דמיו אסורין", ואי דקדים ליה דינר, אמאי דמיו אסורין? הרי כבר זכה במעות עוד בטרם נאסר היין?

אמר ליה רב אשי, ולדידך דאמרת משיכה בעובד כוכבים קונה, אמאי רישא דמיו מותרין, וסיפא דמיו אסורין? הרי בשני המקרים הגוי משך, וזכה ביין, ורק אחר כך נגע בו ואסרו?

אלא מאי אית לך למומר, ברישא, כיון שפסק

שיגיע לאויר הכלי. ולכן, מעת שנאסר היין אסור למוכר ליהנות מדמיו. אם לא שיטול מהגוי מראש את הכסף.

הגמרא חוזרת לדון במחלוקת אמימר ורב אשי, האם גוי קונה ומקנה בקנין משיכה.

הגמרא מקשה לשיטת אמימר: מיתיבי, שנינו בברייתא: הלוקח גרוטאות [שברי מתכות] מן העובדי כוכבים, ומצא בהן עבודת כוכבים, אם עד שלא נתן מעות משך, יחזיר את העבודת כוכבים, ואינו חייב לבערה על חשבוננו.

אך אם משנתן מעות משך, אינו יכול להחזירה לגוי, ולקבל חזרה את כספו, אלא יוליך אותה לים המלח. עד כאן הברייתא.

מדייקת הגמרא: מבואר, שכל זמן שלא נתן מעות, יכול להחזיר את העבודה זרה, ולקבל את דמיה מהגוי, ואי סלקא דעתך כדברי אמימר, שמשיכה בעובד כוכבים קונה, אמאי יחזיר? הרי כבר זכה בה מעת שמשך, וחייב לבערה מן העולם?

מתרצת הגמרא: אמר אביי, כאן, יכול להחזיר את העבודה זרה, משום דמיהזוי בי מקח טעות. כלומר, נראים הדברים שבזמן שמשך לא התכוון לזכות בעבודה זרה.

הגמרא מקשה על תירוצו של אביי: אמר רבא, רישא מקח טעות, סיפא לאו מקח טעות? דהיינו, לפי דבריך, מדוע בסיפא, שנתן דמים ואחר כך משך, אינו יכול להחזיר, והרי הוי מקח טעות?

אלא אמר רבא, בין ברישא ובין בסיפא הוי מקח טעות! ומעיקר הדין היה יכול להחזיר את העבודה זרה בכל מקרה, וליטול את

מתרצת הגמרא: כונת רב יוחנן לומר דגזילת גוי אינו בתורת הישבון. כלומר, לא חל עליו חיוב להשיבה. כיון שלא זכה בה כלל, ובכל מקום שנמצאת הרי היא ברשות היהודי.

מקשה הגמרא: **אי הכי**, אם כדברין, שהגוי לא זכה כלל בגזילה, **אימא סיפא**, "בא חבירו ונטלה ממנו, נהרג עליה".

וקשה, **בשלמא ברישא**, אפשר לומר שהגוי חייב מיתה אף על פי שלא זכה בגזילה, **משום דבעריה לישראל**.

אלא בסיפא, מאי עביד? הרי לא גזל כלום, ובודאי שאינו נהרג משום שציער את חברו הגוי?

אלא שמע מינה, משיבה בעובד כוכבים קונה!

ולמסקנת הגמרא, אכן כך שמע מינה, וכן ההלכה, שעובד כוכבים קונה ומקנה במשיכה.

הגמרא להלן, תביא דינים נוספים הנלמדים מדברי משנתינו:

מעשה בההוא גברא, דאמר ליה לחבריה "אי מזביננא לך להא ארעא, לך מזביננא לך" [אם אמכור קרקע זו אמכרנה לך], ועשו קנין על דבריו.

לאחר זמן, אזל [הלך המוכר], זבנה לאיניש אחרנא [ומכר את השדה לאדם אחר].

דמים מראש, **סמכא דעתיה**, ולכן מיד כשמשך זכה ביון. אך בסיפא שלא פסק דמים מראש, אף על פי שמשך, לא **סמכא דעתיה** לקנות את היין. ולכן כשנגע בו אחר כך וניסכו, עדיין הוא ברשות היהודי, ואסור לו להנות מדמיו.

אם כן, **לדידי נמי**, אף אני יכול לתרוץ כך את דברי המשנה, ולומר, אף על גב שהמשנה עוסקת בגוונא דקדים ליה דינר, בכל זאת, רק אם פסק דמים מראש, **סמכא דעתיה** להקנות את הדינר ליהודי מראש. אך אם לא פסק, לא **סמכא דעתיה**, ולא זכה בדינר עד לאחר שהיין נאסר.

קושיא נוספת לדעת רב אשי: אמר ליה רבינא לרב אשי, תא שמע, דאמר ר' חייא בר אבא אמר רב יוחנן: בן נח, נהרג על פחות משוה פרוטה. כלומר, אפילו אם גזל פחות משוה פרוטה נהרג. ומאידך, לא ניתן להישבון. כלומר, אינו חייב להחזיר ליהודי את גזילתו, כיון שאין בה שוה פרוטה, מחל עליה.

מדיוק רבינא: ואי אמרת כדברין, שמשיכה בעובד כוכבים אינה קונה, אמאי נהרג? הרי לא זכה בגזילה, ובכל מקום שהיא נמצאת עדיין היא של היהודי?

אמר לו רב אשי: אמנם הגוי לא זכה בגזילה בקניני גזילה, אך מכל מקום נהרג על עצם מעשה הגזילה, משום דבעריה לישראל.

עב-א ואכתי קשיא לן: מאי לא ניתן להישבון? כלומר, מדוע אינו חייב להחזיר את הגזילה, אפילו אם שוה פחות משוה פרוטה, הרי לא זכה בה כלל?